

sisteme še to narodno svojstvenost zadušile, in naši potomci, kateri bodo za nami delali za moraličnost naroda, bodo nas hudo sodili, ker smo v slabo razumljenem optimizmu roke križem držali. Toda porazumljenje, sprijaznenje! imejmo pred očmi edino blagor malega slabega naroda slovenskega, na katerega deblo je neprijatelj že sekiro položil. Tukaj se gre za nekaj drugega, nego za nadvladovanje edne ali druge politične stranke, tukaj se mora stopiti črez glave egoističnih vodjév, ki samo prav krščansko v časnikih pišejo, tudi v zborih pobožno govorijo, a trohice ne poznajo, kakega truda je treba in požertovanja pri moralični odgojitvi naroda. Želel bi, da se najblažji sini domovine vseh stanov enkrat kje snidejo in pogovarjajo, kako bi se našemu narodu ohranila krščanska in narodna odgojitev. Veselilo me bode, ako sem s temi mislimi vzbudil živo udeležnost in vsestransko pretresovanje; uredništvo tega lista bode gotovo rado prostor tako važnim razpravam odprlo.

(Iz „Slov. Učitelja“.)

Bivši učiteljski duhovnik.

Dostavek vredništva.

Pričujoči nasvet ima dva dela; prvi povdarja potrebo izdavanja slovenskih knjig za ljudske šole in nasvetuje v to posebno društvo, v katero naj bi stopili vsi slovenski učitelji srednjih in ljudskih šol.

Stvar je važna, in vsega premisljiva vredna; kaj nam pomaga vse vpitje, da naj bi se realistični predmeti v slovenskem jeziku podučevali, ako nimamo v to potrebnih knjig. Vprašanje nastane, ali res nimamo slovenskih šolskih knjig za zemljepisje, zgodovino i. dr.? Nekaj že imamo n. pr. popis sveta s kratko povestnico vseh časov in narodov, ki se dobí pri g. Blaznikovih dedičih. Imamo tudi g. Lapajnetovo geometrijo za ljudske šole, katera je izdelana po g. dr. Močnikovi večji. Za slovenski jezik imamo Praprotnikovo slovnico in spisje, sedaj že v drugem natisu, in tudi v c. k. zalogi za izdavo šolskih bukev se dobí slovenska slovnica. Imamo tudi že prvo in drugo berilo vpeljana v ljudske šole, kar pa še nimamo, bi se že dalo spisati. Pa kako? Po naših mislih posebne nove družbe treba ni; imamo slovensko učiteljsko društvo, katero se je v tej stvari že večkrat posvetovalo, ta točka je bila na dnevnem redu pri občnem zboru l. 1870. in gosp. Stegnar, sedaj učitelj na Gradu v Ljubljani, je v tem obširno govoril, in tako potrebo vsestransko razkazal. (Uč. Tov. l. 1870. v 19. l. str. 305) in učiteljsko društvo je razpisalo darilo 50 gl. za kratko fiziko v ljudski šoli. Nihče se ni oglasil za to darilo. Posamesni so od tega časa sicer nekaj spisali, a čuda golemo, da se nismo tačas resno poprijeli spisovanja slovenskih šolskih knjig, takrat ko je vlada sama v to priganjala in nagovarjala. A mi smo se zmirom še nekaj nadejali, in tako je minul nam vgodni čas. Imamo sicer ljudski učitelji dvoje knjig namenjenih za rabo v ljudski šoli zgotovljenih, a treba

bo še marsikaj popiliti in popraviti, preden da smemo s tem na beli dan, brezobzirna kritika vsacega čaka, to pa ne mika, ampak nezaupanje zbujuje.

Kaj pa pomaga, ako ljudski učitelji tudi kaj spisemo, moramo to natisniti dati na svoje stroške in pri vsem tem je še vprašanje, bodo li te knjige v šolo vpeljane ali ne, in tako ne moremo iz napačnega kroga; slovenski ne moremo poučevati, ker nimamo slovenskih šolskih knjig, knjig pa ne potrebujemo, ker se naukov ne učimo.

Tukaj ne ostane nam drugega, nego slovensko ljudstvo pomagaj si samo in Bog ti bode pomagal, ne zaupaj na pomoč drugih, ampak prebudi se samo iz svoje vnemarnosti in delaj, ako hočeš kaj imeti, ako hočeš kaj doseči. — Kar si pribojuješ in pridobiš, to boš imelo, in vi slovenski rodoljubje, podpirajte društva, katerih namen poznate, podpirajte jih duševno in denarno, z družinimi močmi bo mogoče kaj opraviti, posamesne moči pa opešajo.

Enaki namen samo z drugačnimi pravili ima tudi „Narodna Šola“, namreč podpirati narodno šolstvo § 1. točka c in d. Učitelji, kateri tu delujejo, imajo opraviti tudi tam; to društvo ima že nekoliko svoto v denarjih in svoje ude šteje po vsem Slovenskem; ali bi bolj kazalo, da slovensko društvo ali „Narodna Šola“ skerbí za izdavo novih šolskih knjig, v tem bi se bilo treba posvetovati, in mnenje tudi vnanjih udov slišati; vsikako pa bi bilo potrebno, da bi se ne zanašali na prihodnost, marveč že sedaj resno mislili na delo.

Drugi del tega spisa pa prigovarja duhovne, gledé na djanske razmere, katere se tako na vrat na nos ne bodo predrugačile, k delovanju in povdarja skrajno potrebo porazumljenja med duhovnom in učiteljem. Kar se tega tiče, smemo reči samo to, da je bilo od nekdaj med duhovnimi zastran vdeležbe pri novih šolskih postavah na Kranjskem dvoje različno mnenje; nekateri so rekli: Skerbeli bomo za šolo, kakor poprej tako tudi sedaj, ker sicer vse razpade, in tega mi nočemo; delali bomo povsod, kjer bomo videli, da delavnost kaj zda; drugi pa od nove šole niso hotli nič slišati, tudi ne, ako jim je učitelj skazoval dolžno spoštovanje; poslednji so rekli: Malopridno drevo ne more roditi dobrega sadu, in ako šole ne napredujejo, bodo pa liberalci zopet rekli, šole za to ne napredujejo, ker so še duhovni zraven in se šolske postave ne izveršé do dobrega.

Kdo je bil v takem položaju naj večji revež?

Ubogí ljudski učitelj!

To je pa bilo v marsikaterem kraju vzrok zamerze med duhovnom in učiteljem in lahko si mislimo, da takošni ljudski učitelj nič bolj ne želé, nego da se nove šolske postave hitro in kmali izveršé.

Mi pa mislimo, da časi so silo tehtni, vsak naj dela po svoji vesti in po svojem prepričanju pa tudi po svojih okoliščinah. Ni vse za vsakega in za vsak kraj; zgubljeno zaupanje se težko nazaj pridobi; to velja za vsaki stan ne samo za učiteljski in iz tega razloga tudi mi naravnost nobenega ne obsojemo in ne odvezujemo.

Naj končamo zdaj to silno kočljivo stvar; mogoče da drugi pot še kaj; složnosti in skupnega delovanja duhovniki in učitelji kervavo potrebujemo, in ako nas povsod vodi pravi razum in modra previdnost, to pa velja obojemu stanu, bomo že najdlji pot, na kateri pridemo skupaj. Vsakemu svoje; toda enakopravnost razumemo v okviru, kakoršnega imamo v svojem stanovskem življenju. Duhovniki in učitelji bi se pa mogli razumeti, že posebno zaradi tega, ker neprijatelji naše narodnosti pred vsem sejejo seme razpertije med duhovna in učitelja, — zato je pa sedaj še malo upanja, da bi učitelji in duhovniki složno delovali; izjeme so toliko bolj hvale vredne, in so učitelju in duhovniku v posebno čast; — nočemo dalje posredovati, ker posredovalec po navadi nobeni stranki ne vstreže, in ljudje zdaj skoraj niso za mirno premišljevanje, samo toliko še rečemo, namreč, ko enkrat dobe tudi kranjski učitelji, kar jim po novi šolski postavi gre, in kedar bodo tudi spoznali, da nova šolska postava ne samo obeta, temuč tudi tirja, in ko bodo sami spoznali, da zlati časi za šolstvo tudi z novo šolsko postavo niso prišli, — potem bodo serca bolj pripravna ze resno premišljevanje. Duhovniki so se pa že menda v kratkih letih tudi do dobrega prepričali, da je njih razmerje čisto drugačno od nekdanj, in da se morajo podati za brambo svojih pravic sami v javno življenje. Povsod velja: *Vigilantibus jura!*

Mertvo morje.

„To morje je nastalo, ko je Bog mesto Sodoma in Gomoro pokončal, ker je Bog hotel tudi spomin na te kraje izbrisati; okoličani pa imenujejo neko goro poleg mertvega morja „Džebel Usdum“ Sodomsko goro in razvaline nekega velikega mesta „Kherbet Usdum“ razvaline Sodomove. Sodoma in Gomora niste tedaj pokopani v mertvem morji in mertvo morje je bilo gotovo že tačas, ko ste Sodoma in Gomora še stale, to se naj bolj jasno vidi iz syetega pisma, kjer se bere: „Lot si je zvolil vodenčno stran ob reki Jordani.“ Tedaj je mertvo morje tudi že tačas bilo, ker sicer res ne vemo, kam bi bila reka Jordan tekla. Od kod pa pride to protislovje? sveto pismo se tedaj ne vjema z geologijo. To protislovje je le videzno, in naj novejša preiskovanja so še le prav pokazala, da se sv. pismo do dobrega vjema z geologijo in z okolnosti